

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Mätning av den sociala påverkan"
(yttrande på eget initiativ)

(2014/C 170/03)

Föredragande: **Ariane RODERT**

Den 19 september 2013 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativytttrande om

"Mätning av den sociala påverkan"

(yttrande på eget initiativ).

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 13 november 2013.

Vid sin 494:e plenarsession den 10–11 december 2013 (sammanträdet den 10 december) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 146 röster för, 5 röster emot och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar diskussionen om mätning av de sociala företagens sociala påverkan, men framhåller vikten av att avsätta mer tid till denna komplicerade fråga. Ett första steg skulle kunna vara att kommissionen börjar samla in uppgifter som underlag för en jämförande analys av mätningen av den sociala påverkan i medlemsstaterna, men man bör även studera denna fråga närmare i ljuset av EU:s sociala dimension.

1.2 Kommittén anser att en felaktig eller förhastad strategi kan motverka EU-institutionernas mål när det gäller att stödja utvecklingen och tillväxten i sektorn för sociala företag. Eftersom det inte finns tillräcklig kännedom om denna sektor i många medlemsstater, uppmanar vi kommissionen att prioritera åtgärder för att öka medvetenheten om sektorn och se till att dagordningen rörande initiativet för socialt företagande genomförs fullt ut.

1.3 Syftet med mätningen av den sociala påverkan är att mäta de sociala effekter och resultat som är en följd av specifika aktiviteter i ett socialt företag – och inte själva företaget, även om strukturerna i företag inom den sociala ekonomin i sig bidrar till att skapa ett socialt värde. Mätningen är en pågående process och en integrerad del av företagets aktiviteter samt ett viktigt redskap för strategisk planering.

1.4 Det är svårt att förorda en enda metod, och därför rekommenderar EESK kommissionen att i stället för att utveckla en ny metod skapa medvetenhet om de mest använda principerna. Gemensamt för dem är att de är initiativ på gräsrotsnivå som syftar till att uppnå de önskade sociala förändringarna utifrån ett verkligt behov och en verklig verksamhet.

1.5 Alla mätmetoder måste utvecklas med utgångspunkt i det sociala företags viktigaste effekt, och de bör stödja företagets aktiviteter, vara proportionerliga och får inte kväva social innovation. Metoden bör försöka skapa balans mellan kvalitativa och kvantitativa uppgifter och ta hänsyn till att bakomliggande faktorer har mycket stor betydelse när det gäller att mäta hur väl man lyckats. Det bör också noteras att svårigheterna när det gäller att överföra resultaten av en mätning av den sociala påverkan på mikronivå till makronivå (lokalt till EU) bör undersökas närmare.

1.6 Det finns behov av metoder för mätning av den sociala påverkan, särskilt när det gäller EuSEF⁽¹⁾- och PSCI⁽²⁾-förordningarna. EESK rekommenderar att de metoder som utvecklas för dessa förordningar ska ingå i pilotprojekt, noggrant övervakas och vid behov revideras. På så sätt kan man säkerställa att de inte hindrar de sociala företagens tillgång till finansiering via dessa instrument. Detta skulle ge kommissionen möjlighet att utarbeta gemensamma riktlinjer och principer för vad som ska mätas i stället för hur det ska mätas.

1.7 EESK kommer att fortsätta att utreda denna fråga, och vi kommer att noga följa kommissionens arbete med att införa en metod för att säkerställa att den inte hindrar utvecklingen av sociala företag i Europa. Dessutom kommer kommittén att delta i en bredare debatt om hur social påverkan med tiden kan överföras till andra områden.

⁽¹⁾ Europeiska fonder för socialt företagande, COM(2011) 862 final.

⁽²⁾ Europeiska unionens program för social förändring och social innovation, COM(2011) 609 final.

2. Inledning

2.1 I kommissionens meddelande "Inremarknadsakt II – Tillsammans för ny tillväxt" ⁽³⁾ framhålls behovet av att utveckla metoder för mätning av de sociala och ekonomiska fördelar som skapas av sociala företag i samband med genomförandet av EuSEF- och PSCI-förordningarna.

2.2 Som följd av detta har en undergrupp ⁽⁴⁾ i kommissionens rådgivande flerpartsgrupp för socialt företagande, GECES, fått i uppdrag att ge kommissionen vägledning avseende hur sociala företag kan påvisa den mätbara sociala påverkan de har.

2.3 Detta yttrande beskriver de sociala företagens syn på utvecklingen av en EU-metod för mätning av den sociala påverkan huvudsakligen mot bakgrund av EuSEF- och PSCI-förordningarna. Eftersom detta är en viktig fråga vill EESK emellertid understryka att mätning av social påverkan med fördel borde utvidgas till andra områden så småningom i syfte att undvika en uppsplittrad strategi.

2.4 Det sociala företagandet framhävs i flera av EU:s senaste initiativ. Dessutom har EESK lagt ner mycket arbete på denna fråga ⁽⁵⁾, exempelvis utmaningarna i samband med EuSEF och sociala företag ⁽⁶⁾. Centralt är lanseringen av kommissionens initiativ för socialt företagande ⁽⁷⁾, som syftar till att främja utveckling och tillväxt av socialt entreprenörskap och socialt företagande i EU.

2.5 Sociala företag startas med ett socialt syfte och verkar inom den sociala ekonomin. För att skydda denna modell understryker kommittén att beskrivningen av sociala företag i initiativet för socialt företagande bör utgöra grunden för alla förordningar, normer och program som berör dessa företag, eftersom den placerar de sociala företagen i ett brett sammanhang och tar hänsyn till medlemsstaternas olika modeller.

2.6 Det är viktigt att poängtera att syftet med detta yttrande inte är att lägga fram argument för mätning av företagens sociala påverkan generellt. Ämnet får inte heller förväxlas med initiativ om företagens sociala ansvar eller alla arbetsgivares plikt att sörja för skäliga arbetsvillkor och att följa kollektivavtal där sådana finns. Det bör noteras att effektiva sociala insatser och en effektiv infrastruktur även i fortsättningen tillhör medlemsstaternas ansvarsområde.

2.7 Även om detta yttrande enbart behandlar de sociala effekterna av de sociala företagens verksamhet och inte de sociala företagen i sig, är deras struktur och företagsmodeller mycket viktiga faktorer när det gäller att skapa social påverkan genom internalisering av sociala kostnader och skapande av positiva externa effekter.

3. Sociala effekter i ett samhällssammanhang

3.1 Under lång tid har ekonomiska resultat varit det dominerande sättet att mäta organisationers och länders utveckling, oavsett om ekonomisk nytta eller samhällsnytta varit den främsta drivkraften. För en hållbar värld krävs ett mer holistiskt perspektiv, som tar hänsyn till de sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenserna.

3.2 Medvetenheten om detta har ökat de senaste åren. EESK antog 2008 ett initiativyttrande på temat "Bortom BNP – mätmetoder för hållbar utveckling" ⁽⁸⁾ som lyfte fram behovet av nya metoder för att mäta hållbarhet och välfärd för att kunna möta samhällsutmaningarna. Kommissionen följde 2009 upp detta initiativ med en rapport "Bortom BNP – att mäta framsteg i en föränderlig värld" ⁽⁹⁾ i vilken behovet av nya uppföljnings- och mätinstrument för att beskriva samhällsutveckling lyftes fram. Även andra aktörer har tagit initiativ till nya instrument. Ett exempel är OECD:s "Better Life Index" ⁽¹⁰⁾.

3.3 För Europa, som befinner sig mitt i en kris där välfärdsmodellerna håller på att förändras, är det nu viktigare än någonsin att fokusera på ett reellt värdeskapande. Detta betonades nyligen i initiativen för att främja EMU:s sociala dimension ⁽¹¹⁾, där man föreslår sociala indikatorer och åtgärder som ska komplettera den ekonomiska rapporteringen. Denna typ av argumentation återfinns nu i flera EU-dokument, där mätning och uppföljning av socialt mervärde, social förändring och social påverkan är förutsättningar för ett effektivt genomförande av direktiv, program och aktiviteter.

⁽³⁾ COM(2012) 573 final.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/expert-group/social_impact/index_en.htm

⁽⁵⁾ EUT C 318, 23.12.2009, s. 22; EUT C 24, 28.1.2012, s. 1; EUT C 229, 31.7.2012, s. 44.

⁽⁶⁾ EUT C 229, 31.7.2012, s. 55.

⁽⁷⁾ COM(2011) 682 final.

⁽⁸⁾ EUT C 100, 30.4.2009, s. 53.

⁽⁹⁾ COM(2009) 433 final.

⁽¹⁰⁾ www.betterlifeindex.org.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/archives/2013/10/pdf/20131002_1-emu_en.pdf.

3.4 Mätning av den sociala påverkan är en viktig fråga och en mycket viktig förutsättning för återuppbyggnaden av den sociala dimensionen i EU. EESK ifrågasätter därför kommissionens mycket förhastade strategi på detta område och begär att mer tid avsätts till en grundlig diskussion om de överordnade frågorna för att säkerställa att man väljer de lämpligaste metoderna. Då det överordnade målet är att stödja de sociala företagen att uppnå sitt ändamål bör kommissionen därför vara försiktig i utarbetandet av instrument som skulle kunna få motsatt effekt.

3.5 Detta bekräftas ytterligare av den mycket låga medvetenheten om och det ringa erkännandet av sociala företag och den sociala ekonomin i många medlemsstater. Att inleda diskussionen med utgångspunkt i social påverkan i stället för att främja ett gynnsamt klimat när det gäller utvecklingen av sociala företag kan få negativa konsekvenser för hela sektorns utveckling. EESK uppmanar därför kommissionen att prioritera ett fullständigt genomförande av initiativet för socialt företagande för att säkerställa rättvisa, öppna och tydliga villkor för de sociala företagen i samtliga medlemsstater innan man lanserar ett initiativ för mätning av social påverkan.

4. Om social påverkan

4.1 Att mäta den sociala påverkan gagnar alla sektorer i samhället. Att uppnå positiva sociala effekter är det viktigaste målet för sociala företag, och det är ofta en pågående och integrerad del av företagets verksamhet. Det är viktigt att skilja mellan sociala och företagsmässiga resultat, eftersom det är samhällseffekten som ska mätas och inte organisationen i sig.

4.2 Det finns likheter i det sätt på vilket aktörerna beskriver den sociala påverkan, men det finns också skillnader. Kommittén vill betona vikten av en gemensam förståelse, och föreslår att beskrivningen ska omfatta de sociala effekterna och den sociala påverkan som är resultatet av vissa aktiviteter i ett socialt företag.

4.3 Det är viktigt att poängtera att effektmätning inte bara handlar om att mäta att de avsedda effekterna uppnås, utan vad de totala effekterna (avsedda och oavsedda) och deras påverkan är.

4.4 Att bedöma den sociala påverkan är en utmaning, eftersom kopplingen mellan aktivitet och effekt kan vara svår att påvisa. Positiva effekter är ofta kvalitativa och visar sig ofta först efter en längre tidsperiod. Att sträva efter att fånga verksamheten i siffror är förknippat med betydande risker att den information man får inte mäter det man vill mäta eller på rätt sätt. Sociala företag får därför inte pressas att jämställa mätning med kvantifiering genom att enbart fokusera på aktiviteter som är lätta att mäta, kvantifiera och erkänna externt.

4.5 I stället ska kvantifiering betraktas som ett sätt att mäta, tillsammans med kvalitativt orienterade ansatser som exempelvis narrationer. Denna alternativa eller kompletterande ansats för insamling av informationsrika berättelser ur brukarens perspektiv är av avgörande betydelse för bedömningen av "mervärdet" hos de sociala företagens verksamhet. Det bör dessutom tydliggöras att mätning av värdeskapande inte nödvändigtvis behöver resultera i en slutlig siffra, utan det kan mycket väl vara en kombination av siffror och text.

4.6 I syfte att undersöka detta komplicerade förhållande ytterligare rekommenderar EESK att kommissionen påbörjar en uppgiftsinsamling rörande befintliga metoder som utgångspunkt för en jämförande analys mellan medlemsstaterna.

5. Intressenter och begrepp

5.1 En förutsättning för en EU-metod för att mäta social påverkan utifrån det aktuella EU-sammanhanget (EuSEF och PSCI) är att intressenterna deltar, i första hand sociala företag, brukare, politiska beslutsfattare och finansiärer, men även sociala tjänsteleverantörer, offentliga myndigheter och arbetsmarknadens parter, när så är lämpligt. Denna strategi baserad på partnerskapsarbete bidrar till att öka förtroendet så att man kan nå fram till en gemensam syn när det gäller det önskade resultatet.

5.2 En förutsättning för denna partnerbaserade strategi är en gemensam uppfattning när det gäller de grundläggande begreppen för mätning av den sociala påverkan. Begrepp som *insats*, *prestation*, *effekt* och *påverkan* definieras ofta på olika sätt i olika sammanhang. Det är viktigt att aktörerna har samma uppfattning om dessa begrepp.

5.3 Om man enbart fokuserar på prestation (till exempel antal personer som deltar i en utbildning) mäter man inte aktivitetens reella påverkan. Därför är det viktigt att inse att mätning av social påverkan betyder att man övergår från att mäta prestationer till att mäta påverkan. På detta sätt kan det reella mervärdet beskrivas, samtidigt som man tar hänsyn till att mätning av social påverkan är en både komplicerad och tvärvetenskaplig uppgift.

5.4 Det bör också noteras att svårigheterna när det gäller att överföra resultaten av en mätning av den sociala påverkan på mikronivå till makronivå (inom EU) bör undersökas närmare, liksom i vilken grad mätmetoderna respekterar enskilda personers och verksamheters rättigheter och behov.

6. Metoder och instrument

6.1 Social påverkan mäts på mycket skilda sätt, varför det är svårt att förespråka en metod eller ens kunna jämföra dem⁽¹²⁾. En mängd metoder har utvecklats, och många av dem har initierats genom olika Equal-projekt⁽¹³⁾. Gemensamt för dem är att de är initiativ på gräsrotsnivå som syftar till att uppnå de önskade sociala förändringarna utifrån ett verkligt behov och en verklig verksamhet.

6.2 De mest kända metoderna är *Social Return On Investment (SROI)*, som är ett effektbaserat koncept för att visa en organisations sociala, miljömässiga och ekonomiska värdeskapande, och *social redovisning*, som är en metod för att planera, mäta och utvärdera de sociala målen i en organisation⁽¹⁴⁾. Exempel på metoder som används mer generellt för att förklara ett socialt mervärde är t.ex. *Global Reporting Index (GRI)*, som är ett hållbarhetsrapporteringsystem som skapar ett ramverk för att rapportera socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Men ett stort antal andra metoder finns också att tillgå⁽¹⁵⁾.

6.3 Det som förenar dessa metoder är att de utgår från det sociala företaget, dess syfte med verksamheten och inte modeller från andra sektorer. I stället för att bara mäta prestationer från en tidpunkt till nästa använder dessa strategier ofta en bredare icke-linjär metod, som t.ex. *Theory of Change*⁽¹⁶⁾, som lite förenklat går ut på att definiera, kvantifiera och spåra. Genom att applicera denna typ av resonemang är mätprocessen en del av företagets verksamhetsplanering, och den blir ett värdefullt verktyg för interna förbättringar.

6.4 Vid utformningen av metoder för mätning av social påverkan är det viktigt att de är proportionerliga och utformade för att stödja det sociala företaget. Många sociala företag är små och unga och har därför inte resurser att arbeta med alltför komplicerade metoder. För att säkerställa att de byråkratiska bördorna är begränsade och proportionerliga rekommenderar EESK därför att andra aktörer (EU, fondförvaltare) tar över kostnaderna för mätning av den sociala påverkan.

6.5 När det gäller fastställandet av indikatorer föreslår vi att de väljs av de sociala företagen via samtal med användare och aktörer. En indikator skulle t.ex. kunna vara "insparade samhällskostnader" och en annan det sociala företagens "skapade påverkan", men företagets aktiva opinionsbildande verksamhet och dess struktur och verksamhetsmodell skulle också kunna ingå.

6.6 På grundval av befintliga metoder bör kommissionen överväga att ta fram en EU-ram i enlighet med EESK:s rekommendationer som är anpassad till de specifika bestämmelserna i vissa medlemsstater och deras modeller för välfärdsorganisationer och sociala företag.

7. Övriga kommentarer

7.1 Eftersom det är oerhört svårt att förespråka en metod eller standardiserade indikatorer för att mäta social påverkan bör kommissionen först skapa en ökad medvetenhet om de vanligaste principerna och metoderna och uppmuntra företagen att använda dem. Utifrån dessa erfarenheter kan kommissionen sedan utarbeta gemensamma riktlinjer för mätning av sociala effekter snarare än prestationer i syfte att fastställa en ram med principer för vad som ska mätas i stället för att försöka definiera hur den sociala påverkan ska mätas.

7.2 På grund av ämnets komplicerade natur rekommenderar EESK som ett första steg att de metoder som utvecklats för EuSEF och PSCI blir ett pilotprojekt. Detta skulle ge kommissionen möjlighet att noggrant övervaka konsekvenserna av användningen av dessa metoder och om nödvändigt revidera dem. All uppgiftsinsamling bör vara könsuppdelad så att kvinnornas roll när det gäller socialt företagande erkänns, men även för att säkerställa öppenhet i samband med tilldelningen av medel. Detta skulle bidra till att säkerställa att de metoder som används inte begränsar tillgången till finansiering för de tilltänkta målgrupperna.

⁽¹²⁾ Bouchard, M (ed) (2009): *The worth of social economy*, Peterlang, Bryssel.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/equal_consolidated.

⁽¹⁴⁾ <http://www.thesroinetwork.org/what-is-sroi>, <http://www.socialauditnetwork.org.uk/getting-started/what-is-social-accounting-and-audit>.

⁽¹⁵⁾ Exempelvis PQASSO – Practical Quality Assurance Systems for Small Organisations, SIMPLE – Simple Impact Measurement for Local Economies, Volunteering Impact Assessment Toolkit, The Big Picture, Impact Framework, Logic Model Builder, Measuring Impact Framework, Outcome Mapping, Outcome-Based Evaluation, Social Impact Assessment (SIA), The Shujog Impact Framework and Assessment.

⁽¹⁶⁾ <http://www.theoryofchange.org>.

7.3 I samband med utformningen av pilotprojekten bör kommissionen även ta hänsyn till frågan om "revisions"-funktionens/aktörens behörighet och mål. Detta är nära förbundet med extrakostnader och aktörernas motiv. Kommittén uppmanar kommissionen att vidta åtgärder för att minimera dessa kostnader i samband med utformningen av mätkraven samt att undvika att skapa onödig byråkrati och fördröja den sociala utvecklingen.

7.4 Det finns en risk att den mätmetod som specifikt utformats för EuSEF och PSCI kommer att ha företräde vid genomförandet av andra instrument och regelverk rörande socialt företagande på nationell, regional och lokal nivå. En bristande eller felaktig tillämpning av social påverkansmätning riskerar att hämma social innovation och sociala experiment. För att begränsa denna risk bör kommissionen erbjuda informations- och utbildningsprogram i medlemsstaterna.

7.5 Detta yttrande är det första steget i EESK:s arbete med mätning av social påverkan. Det är ett svar på kommissionens pågående arbete med denna fråga. Kommittén anser emellertid att det är av grundläggande betydelse att fullfölja och att utvidga denna diskussion, och vi kommer därför att övervaka kommissionens arbete och fortsätta att behandla denna fråga på andra områden i vårt politiska arbete.

Bryssel den 10 december 2013

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Henri MALOSSE
